

Nationaal Archief
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Nummer Toegang: 2.14.68

**Inventaris van het archief van de
Stichting 'Nederlandse Onderwijs Film'
(NOF) van het Ministerie van Onderwijs
en Wetenschappen, 1941-1969**

Versie: 31-03-2022

C.D.E.M. Vierling

Nationaal Archief, Den Haag 1992

This finding aid is written in Dutch.

INHOUDSOPGAVE

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
De Stichting Nederlandse Onderwijsfilm (NOF), 1941-1967.....	7
A.A. Schoevers.....	8
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	8
Inhoud en structuur van het archief.....	10
Selectie en vernietiging.....	10
Verantwoording van de bewerking.....	10
Verwant materiaal.....	11
Beschikbaarheid van kopieën.....	11
Verwante archieven.....	11
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	13
A Archief van de Stichting 'Nederlandse Onderwijs Film' (NOF), 1941-1969.	13
A.1 Algemeen.....	13
A.2 Naar onderwerp ingedeelde stukken.....	13
A.2.1 Organisatie.....	13
A.2.2 Taak.....	14
A.2.2.1 Benodigdheden voor de film.....	14
A.2.2.2 Filmaangelegenheden.....	14
A.2.2.3 Werkzaamheden NOF-afdelingen.....	16
A.2.3 Zuivering.....	16
A.2.4 Scholen.....	16
A.2.5 Diverse Filminstellingen.....	17
A.2.6 Financiële aangelegenheden.....	17
A.2.7 Archief.....	17
A.3 Documentatie.....	17
B Gedeponiseerd archief van A.A. Schoevers.....	19

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Ministerie van OCW: Stichting "Nederlandse Onderwijs Film" (NOF)

Archiefbloknummer:

O6

Omvang:

60 inventarisnummer(s); 0,13 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven, getypte en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Ministerie van OCW / Stichting "Nederlandse Onderwijs Film" (NOF),, 1941-1969
A.A. Schoevers

Samenvatting van de inhoud van het archief:

De Stichting Nederlandse Onderwijs Film (NOF) werd opgericht tijdens de Duitse bezetting. Onder toezicht van het Departement van Onderwijs zouden films geproduceerd en gedistribueerd moeten worden voor vertoning op scholen. Tijdens WOII wist het departement door de productie van eigen films de Duitse Nationaal-Socialistische propagandafilms buiten de klaslokalen te houden. Na de oorlog werd de organisatie aangepast aan de tijd, en ging zelfstandig van het departement films produceren. In 1969 werden nieuwe statuten aanvaard door het bestuur waarbij de naam werd gewijzigd in 'Stichting Nederlands Instituut voor Audiovisuele Media voor het Onderwijs', (NIAM).

Het archief bevat o.a. stukken betreffende de organisatie, filmaangelegenheden, de naoorlogse zuivering, diverse filminstellingen, en documentatie (instructieboekjes, affiches, brochures).

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Ministerie van OCW: Stichting "Nederlandse Onderwijs Film" (NOF), nummer toegang 2.14.68, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Ned. Onderwijs Film, 2.14.68, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

DE STICHTING NEDERLANDSE ONDERWIJSFILM (NOF), 1941-1967

In de jaren dertig werden op de scholen films vertoond van diverse productiemaatschappijen. Het waren geen schoolfilms maar films die een culturele bijdrage dienden te geven aan voorprogramma's in de bioscopen. Schoolfilms werden in die periode nog niet geproduceerd.

A.A. Schoevers, oprichter en directeur van de bekende kantoor- en handelsopleiding, zag de kansen welke op dit terrein onbenut lagen. Zelf was hij een enthousiast amateur-cineast. Hij maakte films speciaal bestemd om de lessen op zijn instituut aan te vullen en te illustreren waarbij hij zich goed realiseerde welke voordelen dit medium het onderwijs te bieden had. Schoevers maakte diverse plannen om te komen tot een organisatie van de onderwijsfilm. Onder toezicht van het Departement van Onderwijs zouden de films geproduceerd en gedistribueerd moeten worden. Door het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog werden deze plannen eerst op een laag pitje gezet.

Echter in de loop van het eerste bezettingsjaar bleek dat de Duitsers het plan koesterden Duitse films op de Nederlandse scholen te vertonen. Het waren films met nationaal-socialistische propaganda. In Duitsland waren sinds 1934 door de Reichsanstalt für Film und Bild in Wissenschaft und Unterricht, films ingevoerd met het doel dit machtig en suggestief leermiddel te gebruiken om de kinderen in nationaal-socialistische zin op te voeden.

Schoevers wilde dit in Nederland zonder meer voorkomen. Hij ging contact zoeken met het Ministerie van Onderwijs, later omgedoopt tot Departement van Opvoeding, Wetenschap en Cultuurbescherming. Van die kant kwam weinig tot geen reactie. Hij wendde zich daarom tot de Duitse autoriteiten en kon overtuigen dat een Nederlandse organisatie beter zou kunnen functioneren dan een Duitse. Om de zaak te rekken werd er veel onderhandeld met de diverse organisaties. Dit moest omzichtig gebeuren zodat de Duitsers geen argwaan zouden krijgen.

Op 6 mei 1941 werd op het Departement van Opvoeding, Wetenschap en Cultuurbescherming in Den Haag de Stichting 'Nederlandse Onderwijs Film' in het leven geroepen. C. Schreuder werd aangesteld als plv. directeur, hij was deskundige op onderwijsgebied. Hij kreeg als taak zorg te dragen voor de pedagogisch-didactische verantwoording van de onderwijsfilms. Men startte onmiddellijk de productie van eigen films en verstrekke filmprojectoren aan de scholen.

Voor het selecteren van de Duitse films nam men zeer ruim de tijd. Pas tegen het einde van de oorlog kwamen enkele onschuldige filmkopieën gereed. De opzet om Duitse propaganda-films buiten de scholen te houden kan daarmee geslaagd worden genoemd.

Na de oorlog werd de productie van stomme films voortgezet omdat deze de voorkeur hadden boven de geluidsfilms. De films waren vooral bestemd voor de lagere scholen.

In 1952 werd de organisatie aangepast aan de tijd. Zij ging principieel onafhankelijk van het departement fungeren, werd ook financieel onafhankelijk en ging als uitvoerend orgaan werken voor de Stichting voor de Katholieke Onderwijsfilm, de Stichting Onderwijsfilm voor Openbare en Neutrale Bijzondere Scholen en de Stichting Protestants Christelijke Scholenfilm. De naam veranderde van Stichting 'Nederlandse Onderwijs Film' in 'Stichting Nederlandse Onderwijs Film'.

In die periode ging de geluidsfilm steeds meer terrein winnen. Men ging nu ook geluidsbanden produceren.

In 1969 werden nieuwe statuten aanvaard door het bestuur waarbij de naam werd gewijzigd in 'Stichting Nederlands Instituut voor Audiovisuele Media voor het Onderwijs', (NIAM).

A.A. SCHOEVERS

Adriaan Adolf Schoevers, oprichter en algemeen directeur van het Instituut Schoevers te 's-Gravenhage. Maakte als amateur-cineast zelf films die speciaal bestemd waren om lessen op zijn instituut aan te vullen en te illustreren. Beplette reeds voor de oorlog de oprichting van een filminstituut voor het onderwijs en was betrokken bij de oprichting van de Stichting Nederlandse Onderwijs Film, waarvan hij van 6 mei 1941 tot 30 juni 1945 directeur was. Daarna was Schoevers in de periode van 1 juli 1946 tot 31 december 1949 waarnemend directeur van prof. dr. Ph. Kohnstamm.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

In 1991 verscheen op het archief van de Stichting Nederlandse Onderwijsfilm een voorlopige inventaris van de hand van dr. J.A.A. Bervoets, hoofd Acquisitie en inventarisatie particuliere archieven van de Tweede Afdeling. Bij de inventarisatie bleek het archief enkele persoonlijke stukken van de heer A.A. Schoevers, oprichter en eerste directeur van de stichting, te bevatten. Deze werden toen nog niet van het stichtingsarchief afgezonderd.

De uitgebrachte films van de Stichting 'Nederlandse Onderwijs Film' (NOF) en de daarbij behorende documentatie (instructieboekjes, uitleg van de stomme films) heeft de stichting niet lang daarna ondergebracht bij het Nationaal Onderwijsmuseum te Rotterdam.

Vanaf het ontstaan van de stichting tot aan de verzelfstandiging in 1952 vond een deel van de archiefvorming plaats op het ministerie. Dit deel van het archief werd in 1992 geïnventariseerd door C.D.E.M. Vierling, medewerker van

de Afdeling Documentaire en Grafische Faciliteiten, Onderafdeling Centrale Archiefbewaarplaats. Bij de inventarisatie bleek dat archiefstukken van andere organisatieonderdelen van het ministerie naar dit archief waren afgedwaald.

De secretaris van de Stichting NOF was als ambtenaar werkzaam op het ministerie. Hierdoor heeft onvermijdelijk enige archiefvermenging plaatsgevonden. Zo bevonden zich in het archief enkele stukken die behoren tot het archief van de Afdeling LO en het Kabinetsarchief. Aangezien deze archieven reeds eerder geïnteriseerd waren, werden deze stukken voorlopig in dit archiefblok gelaten. Voorts bevonden zich nog stukken van de Afdeling FC in het archief, in totaal 3 dozen. Deze werden evenwel van dit archiefblok gescheiden.

In 1988 heeft de stichting - inmiddels omgedoopt tot Nederlands Instituut voor Audiovisuele Media voor het Onderwijs - haar archief tot 1967 aan het Algemeen Rijksarchief overgedragen.

Overbrenging van een overheidsarchief

Inhoud en structuur van het archief

SELECTIE EN Vernietiging

De omvang van het op het ministerie achtergebleven archief besloeg 20 dozen en is bij de bewerking teruggebracht tot 7 dozen. Vele dozen waren slechts gedeeltelijk gevuld. Uit het archief zijn de volgende stukken vernietigd: geleidebrieven, uitnodigingen, salarisoverzichten, financiële meerjarenramingen, controlerapporten, huurovereenkomsten, bouwdoSSIers, aankoopovereenkomsten, bankrekeningen en verzoeken van diverse filmmaatschappijen voor het vertonen van films op scholen.

Verantwoording van de bewerking

In 2004 bood het Ministerie van OCW het archief van de Stichting 'Nederlandse Onderwijs Film' aan de CAS te Winschoten ter bewerking aan. Er bleek toen dat een deel van dit archief al eerder aan het Algemeen Rijks Archief (thans: Nationaal Archief) was overgedragen.¹ Op beide bestanden bestond al een toegang, zij het dat dit in het laatste geval slechts een plaatsingslijst was. Besloten werd om de CAS te vragen deze bestanden fysiek samen te voegen en in één inventaris te beschrijven. Voor de indeling werd uitgegaan van het schema dat in de inventaris van OCW was gebruikt. Na de bewerking, die begin 2005 werd afgerond, werd het archief overgebracht naar het Nationaal Archief.

De persoonlijke stukken van de heer A.A. Schoevers zijn als gedeponeerde archief aangemerkt en apart in deze toegang beschreven.

Daarnaast werden tijdens de inventarisatie ook stukken uit het Kabinetsarchief van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en uit het archief van de Afdeling Lager Onderwijs aangetroffen. Deze werden als vreemd archief afgezonderd.

1 Thans opgenomen als inv.nrs. 1, 4, 5, 7, 8, 11, 22, 25-30, 33, 36, 38, 43, 47-49, 55, 58-60.

Verwant materiaal**BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN**

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

VERWANTE ARCHIEVEN

De films van de NOF zijn ondergebracht bij het Nationaal Onderwijsmuseum te Rotterdam. Vermoedelijk is deze verzameling compleet. Deze bevat, behalve de eigenlijke films, ook documentatie van de uitgebrachte films: enveloppen met beschrijvingen van de films, instructieboekjes, werkboekjes, feed-back-rapporten en enkele stills. Veelal dienen deze stukken als documentaire uitleg van de stomme films.

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

A ARCHIEF VAN DE STICHTING 'NEDERLANDSE ONDERWIJS FILM' (NOF), 1941-1969

A.1 ALGEMEEN

- 1** Correspondentie met Duitse instanties, stukken van Duitse plannenmakers op filmgebied en stukken betreffende reizen van Schoevers naar Berlijn en Parijs.
1941-1942 1 omslag
- 2** Notulen van de bestuursvergaderingen.
1941-1951 1 pak
Met bijlagen.
- 3** Stukken betreffende jaarverslagen over de jaren 1941 - 1951, 1953, 1955 - 1956, 1960 - 1961 en 1970.
1941-1970 1 pak
- 4** Circulaires van prof. dr. Ph. Kohnstamm als directeur van de stichting.
1949-1950 1 omslag
- 5** Directiestukken, waaronder stukken betreffende producties, begrotingen en pensioenverzekeringen.
1951-1953 1 omslag
- 6** Notulen van enkele besprekingen tussen het ministerie en het bestuur van de NOF.
1956-1964 1 omslag
Met bijlagen.

A.2 NAAR ONDERWERP INGEDEELDE STUKKEN

A.2.1 ORGANISATIE

- 7** Rapporten van A.A. Schoevers over de organisatie van de stichting en de filmplanning, voorzien van kaften en titels.
1940-1941 1 pak
- 8** Algemene stukken betreffende de organisatie van de stichting, de inrichting van het bureau en personeelaangelegenheden.
1940-1943 1 omslag

-
9	Concepten van de statuten en stukken van gewijzigde statuten.
1941-1946	1 omslag
10	Stukken betreffende de voorgeschiedenis en de oprichting.
1941-1946	1 omslag
11	Directie-correspondentie over reorganisatie- en personeelsaangelegenheden.
1945-1946	1 omslag
12	Stukken betreffende de organisatie.
1945-1953	1 pak
13	Stukken betreffende eventuele samenwerking met het buitenland op het gebied van de film naar aanleiding van de buitenlandse reizen van de heer A.A. Schoevers.
1946-1949	1 omslag
14	Stukken betreffende het 5-jarenplan.
1948-1949	1 omslag
15	Reorganisatierapporten.
1961	1 omslag

A.2.2 TAAK

A.2.2.1 BENODIGDHEDEN VOOR DE FILM

16	Stukken betreffende een onderzoek door de commissie Hellendoorn naar de behoeften van de technische afdeling van het district Den Haag van de NOF. Met het rapport van de commissie en een reactie op het rapport van de commissie.
1941-1942	1 omslag
17	Stukken betreffende de aanschaf van filmmateriaal en de behuizing.
1942-1949	1 omslag

A.2.2.2 FILMAANGELEGENHEDEN

18	Stukken betreffende scenario's van diverse films, die door de NOF zijn geproduceerd.
1942-1951	1 pak
19	Stukken betreffende de toepassing van de film als visueel instructie- en voorlichtingsmiddel.
1942-1966	1 omslag

-
20	Stukken betreffende beveiligingsvoorschriften voor
smalfilmvertoningen op scholen.
1943	1 omslag
21	Brief betreffende meer publiciteit en voorlichting voor de NOF-films
en de waardering voor deze films.
1946	1 omslag
22	Catalogi van door de stichting geproduceerde film, met
planningslijsten en ingekomen catalogi van diastrokendistributeurs.
1946-1966	1 omslag
23	Stukken betreffende de soorten films die in aanmerking komen om
op scholen vertoond en uitgebracht te worden.
1949	1 omslag
24	Stukken betreffende een tegenvallende filmvertoning te Purmerend
van de onderwijsfilm 'Een zwerver vindt onderdak'.
1951	1 omslag
25	Concepten van scenario's van J. Lanen.
1952 en z.d.	1 omslag
26	Stukken betreffende de productie van een film over Anthoni van
Leeuwenhoek.
1957	1 omslag
27	Ingekomen brief van koningin Juliana, houdende een oproep tot
ondersteuning van de slachtoffers van de aardbeving in Tolté
(Chili).
1961	1 omslag
28	Scenario en concepten van instructieboekjes voor de film '150 jaar
Koninkrijk der Nederlanden', met bronmateriaal.
1963	1 omslag
29	Foto's, stills en reproducties van oude prenten ten behoeve van de
film 'Hugo de Groot'.
z.d.	1 pak
30	Manuscript van een scenario van de film over Hugo de Groot door J.
Lanen.
z.d.	1 omslag

A.2.2.3 WERKZAAMHEDEN NOF-AFDELINGEN

- 31** Stukken betreffende kritiek op het functioneren van de technische afdeling te Leiden.
1943-1944 1 omslag
- 32** Stukken betreffende overzichten van de werkzaamheden van de diverse districten.
1943-1951 1 omslag

A.2.3 ZUIVERING

- 33** Stukken verzameld ten behoeve van de geschiedenis van de NOF in bezettingstijd.
1938-1945 1 omslag
- 34** Stukken betreffende het functioneren van de directeur, de heer A.A. Schoevers.
1941-1946 1 omslag
- 35** Stukken betreffende het rapport 'Projectie en film' van dr. F. Brouwer, inzake een verdachtmaking ten aanzien van de NOF, met enkele reacties daarop.
1945 1 omslag
- 36** Rapporten en memoranda, opgesteld ten behoeve van zuiveringsonderzoeken en van de geschiedschrijving van de NOF gedurende de bezetting.
1945-1946 1 pak
- 37** Brief aan de leden van de zuiveringscommissie betreffende een overzicht van de werkzaamheden van de NOF doorslag.
1946-1949 1 stuk

A.2.4 SCHOLEN

- 38** Stukken betreffende een onderhoud van de directeur met prof. Langeveld over plannen het hoger onderwijs in het NOF te betrekken.
1944 1 omslag
- 39** Stukken betreffende een vergoedingsregeling voor scholen voor het gebruik van projectoren en films van de NOF.
1946-1949 1 omslag
- 40** Lijst met een overzicht van de bij de NOF aangesloten scholen. Met geleidebrief.

1950 1 omslag

A.2.5 DIVERSE FILMINSTELLINGEN

41 Stukken betreffende de oprichting van de Stichting 'FILIKON', Film en lichtbeeld voor katholiek onderwijs in Nederland.
1948 1 omslag

42 Stukken betreffende de aanbieding van onderwijsfilms door diverse instellingen.
1949-1950 1 omslag

A.2.6 FINANCIËLE AANGELEGENHEDEN

43 Begrotingen, planningsschema's en rekeningen.
1941-1942 1 omslag

44 Stukken betreffende de begrotingen.
1941-1942 1 pak

45 Stukken betreffende een verzoek tot het verlenen van een vergunning tot het beschikbaar stellen van een bedrag in Zwitserse franken voor de aankoop van filmprojectoren in Zwitserland.
1941-1942 1 omslag

46 Stukken betreffende jaarrekeningen over de jaren 1942 - 1947.
1942-1949 1 omslag

47 Stukken betreffende besprekingen met het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen over het subsidiebeleid ten aanzien van de NOF.
1956-1959 1 omslag

48 Rapporten over de subsidieformule met briefwisseling met het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen.
1966-1967 1 omslag

A.2.7 ARCHIEF

49 Stukken betreffende voorstellen tot herinrichting van het archief.
1960 1 omslag

A.3 DOCUMENTATIE

50 Instructieboekjes voor de diverse films.
1942-1944 1 omslag

-
51	Catalogi van beschikbare onderwijsfilms.
1942-1953	1 omslag
52	Stukken en krantenknipsels betreffende een perscampagne tegen
het financieel beleid van de NOF, met reactie hierop van de NOF.
1949	1 omslag
53	Krantenknipsels over filmproducties.
1952-1957	1 omslag
54	Plakboek met foto's over de opname van een film over Joost van
den Vondel.
1953	1 omslag
55	Affiche van het Nederlands Instituut voor Audiovisuele Media
(NIAM) naar aanleiding van zijn veertigjarig bestaan.
1961	1 omslag
56	Brochure voor kwekelingen, getiteld 'Het pedagogisch en
didactisch gebruik van de film bij het lager onderwijs'.
z.d.	1 stuk
57	Mededelingen en handleidingen voor het lesgeven bij de diverse
films.
z.d	1 omslag

B GEDEPONEERD ARCHIEF VAN A.A. SCHOEVERS

- 58** Keuringskaarten voor door A.A. Schoevers vervaardigde films.
1940-1941 1 omslag
- 59** Correspondentie met internationale filmproducenten.
1940-1946 1 omslag
- 60** Invitaties voor internationale filmfestivals.
1946 1 omslag